

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (COM(2006)16 galīgā redakcija)

(2007/C 91/03)

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS,

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un jo īpaši tā 286. pantu;

ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un jo īpaši tās 8. pantu;

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 95/46/EK (1995. gada 24. oktobris) par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti ⁽¹⁾,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 45/2001 (2000. gada 18. decembris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un par šādu datu brīvu apriti ⁽²⁾, un jo īpaši tās 41. pantu,

ņemot vērā lūgumu nākt klajā ar atzinumu saskaņā ar Regulas (EK) nr. 45/2001 28. panta 2. punktu, kas no Komisijas saņemts 2006. gada 7. decembrī,

IR PIEŅĒMIS ŠO ATZINUMU.

I. IEVADS

Apspriešanās ar EDAU

1. Saskaņā ar Regulas (EK) nr. 45/2001 28. panta 2. punktu Komisija iesniedza EDAU izskatīšanai priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai 2004. gada 29. aprīlī, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās ⁽³⁾ nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (še turpmāk — priekšlikums). Pēc EDAU domām atzinums būtu jāmin regulas preambulā.
2. Oficiālā Komisijas apspriešanās ar EDAU ir notikusi pēc EDAU sekretariāta un citu attiecīgā Komisijas ģenerāldirektorāta (Nodarbinātības ĢD) dienestu kontaktiem saistībā ar EDAU 2007. gada darba plānu ⁽⁴⁾. Šis ir viens no Nodarbinātības ĢD priekšlikumiem, kas izraisījis lielu EDAU ieinteresētību. EDAU ir arī piedalījies Eiropas Parlamenta 2006. gada 23. novembrī rīkotajā noklausīšanās, mutiski komentējot dažus priekšlikuma aspektus. Šajā sakarā EDAU pauž gandarījumu par apspriešanos un gaida, ka ar viņu turpmāk laicīgi apspriedīsies par citiem Komisijas priekšlikumiem saistībā ar personas datu aizsardzību sociālā nodrošinājuma un nodarbinātības jomā — jo īpaši par tiem, kas minēti šajā darba plānā.

⁽¹⁾ OV L 281, 23.11.1995., 31. lpp.

⁽²⁾ OV L 8, 12.1.2001., 1. lpp.

⁽³⁾ OV L 166, 30.4.2004., 1. lpp.

⁽⁴⁾ Katru decembri EDAU publicē plānotās apspriežu prioritātes nākamajam gadam. Publikācijā uzskaitīti visbūtiskākie Komisijas priekšlikumi, uz ko EDAU varbūt ir oficiāli jāreaģē. Priekšlikumus, kam paredzama liela ietekme uz datu aizsardzību, piešķir augstu prioritāti. EDAU darba plāns 2007. gadam ir pieejams EDAU interneta vietnē www.edps.europa.eu

Priekšlikuma konteksts

3. Priekšlikumā paredzēta īstenošanas procedūra Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu. Jaunos minētajā regulā ietvertos noteikumus par koordinēšanu nevar piemērot, kamēr nav pieņemts priekšlikums, ar ko nosaka atbilstīgus īstenošanas pasākumus ⁽¹⁾. Tādēļ priekšlikumu izvērtē kopā ar pamatregulu, uz ko tas pamatojas. Ņemot to vērā, būtu arī jāpiemin, ka EDAU nav nācis klajā ar atzinumu par Regulu 883/2004, jo attiecīgo Komisijas priekšlikumu pieņēma 1999. gada 12. februārī ⁽²⁾ — pirms tam, kad stājās spēkā Regula 45/2001EK.
4. Ar priekšlikumu paredzēts modernizēt un vienkāršot spēkā esošos noteikumus, jo īpaši stiprinot sadarbību un uzlabojot sociālās nodrošināšanas iestāžu savstarpējas datu apmaiņas metodes.
5. Priekšlikuma darbības joma ir plaša, gan attiecībā uz iedzīvotāju grupām, uz ko tas attiecas, gan uz tā piemērošanas jomām. No vienas puses, tas attiecas uz visiem ES pilsoņiem, kas saskaņā ar attiecīgas valsts tiesību aktiem ir apdrošināti (tādēļ arī uz nenodarbinātām personām), ja vien ir pārrobežu elementi. No otras puses, tas attiecas uz plašu sociālā nodrošinājuma jomu klāstu: slimības pabalstiem; maternitātes un līdzvērtīgiem paternitātes pabalstiem; invaliditātes pabalstiem; vecuma pensijām; apgādnieka zaudējuma pensijām; pabalstiem sakarā ar nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām; apbedīšanas pabalstiem; bezdarbnieka pabalstiem; priekšlaicīgas pensionēšanās pensijām; ģimenes pabalstiem.
6. EDAU pauž gandarījumu par šo priekšlikumu tiktāl, ciktāl ar to paredzēts atbalstīt iedzīvotāju brīvu pārvietošanos un uzlabot tādu ES pilsoņu dzīves standartu un nodarbinātības apstākļus, kas pārvietojas Savienībā.
7. Noteikumi par tādu attiecīgu valstu pārvalžu savstarpēju apmaiņu ar personas datiem, kas atbildīgas par sociālo nodrošinājumu, ir liela priekšlikuma daļa. Sociālais nodrošinājums nebūtu iespējams bez dažādu un bieži vien konfidencialu personas datu kategoriju apstrādes. Turklāt dažādu dalībvalstu savstarpēja ar sociālo nodrošinājumu saistītu personas datu apmaiņa ir Eiropas Savienības dabiskas sekas, iedzīvotājiem arvien vairāk izmantojot tiesības uz brīvu pārvietošanos.
8. Tomēr būtiski ir arī tas, lai minētā intensīvāka dalībvalstu pārvalžu savstarpēja personas datu apmaiņa, uzlabojot cilvēku brīvas pārvietošanās priekšnosacījumus, reizē arī nodrošinātu personas datu augsta līmeņa aizsardzību, tādējādi garantējot vienu no ES pamattiesībām. Šajā sakarā EDAU ar gandarījumu konstatē, ka arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) 2006. gada 26. oktobra atzinumā par priekšlikumu uzsvēra vajadzību nodrošināt atbilstīgu personas datu aizsardzību, jo īpaši ņemot vērā attiecīgo datu konfidencialitāti ⁽³⁾.

Atzinuma galvenais uzsvars

9. Ar EDAU ir notikušas konsultācijas par priekšlikumu īstenošanas regulai. Tomēr, kā iepriekš minēts, īstenošanas regulu nevar vērtēt nošķirti no Regulas (EK) Nr. 883/2004, kurā paredzēti sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijas pamatprincipi, tostarp attiecībā uz personas datu aizsardzību. Tādēļ EDAU atzinumā ņems vērā regulējumu, kas paredzēts pēdējā minētajā regulā. Ieteikumos EDAU galveno uzsvaru liks uz jautājumiem, kuros īstenošanas regulas likumdevējam vēl arvien ir manevra iespējas.

⁽¹⁾ Pašlaik īstenošanas noteikumi ir paredzēti Eiropas Parlamenta Regulā (EEK) Nr. 1408/71 (1971. gada 14. jūnijs) par ar sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem (OV L 149, 5.7.1971, 2. lpp.), un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā Parlamenta Regulā (EEK) Nr. 574/72, OV L 74, 27.3.1972., 2. lpp.

⁽²⁾ OV C 38, 12.2.1999., 10. lpp.

⁽³⁾ Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums (2006. gada 26. oktobris) par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka sīki izstrādātus piemērošanas noteikumus Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu, OV C 324, 30.12.2006., 59. lpp.

10. EDAU arī piemin, ka priekšlikuma darbības joma ir plaša un priekšlikums ir arī ļoti sarežģīts, jo tajā ir paredzēti sīki izstrādāti un vietām tehniski noteikumi par dažādiem apstākļiem, mehānismiem un ierobežojumiem, koordinējot sociālā nodrošinājuma sistēmas. Tādēļ, analizējot priekšlikumu, EDAU nepievērsīsies katram noteikumam atsevišķi, bet izmantos horizontālu pieeju, pievēršoties tiem datu aizsardzības principiem, kas jo īpaši atbilst priekšlikumam.
11. Saskaņā ar tādu pieeju ar šo atzinumu paredzēts mērķis nodrošināt atbilstību tiesību aktiem datu aizsardzības jomā, kā arī ierosināto pasākumu efektivitāti, paredzot un risinot jautājumus, kas var rasties īstenošanas laikā attiecīgu valstu tiesību sistēmās. Šajā atzinumā EDAU vispirms definēs atbilstīgu tiesisku regulējumu datu aizsardzībai un tad pievērsīsies attiecīgu datu aizsardzības principu piemērošanu priekšlikumam. Secinājumos EDAU iezīmēs svarīgākās atziņas un ieteikumus.

II. ATBILSTĪGS TIESISKS REGULĒJUMS DATU AIZSARDZĪBAI

12. Saistībā ar priekšlikumu apdrošināto personu personas datus parasti apstrādās kompetentās valsts iestādes, un tādējādi saskaņā ar attiecīgu valstu tiesību aktiem, ar ko īsteno Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi (še turpmāk — "direktīva"). Retāk — kad apdrošināto personu personas datus apstrādās Kopienas iestādes — uz tiem attieksies Regula (EK) nr. 45/2001 ⁽¹⁾ par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti. Piemēram, ja apstrādā ES personāla personas datus ⁽²⁾. Tādēļ pašlaik spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā datu aizsardzības jomā paredzēts saskaņots aizsardzības līmenis visā ES.
13. Pašreizējais priekšlikums balstīsies uz tādu saskaņotu regulējumu. Tomēr attiecīgu valstu tiesību akti, ar ko īsteno direktīvu, nav galīgi vienādi un attiecīgu valstu datu aizsardzības noteikumi joprojām var būt atšķirīgi. Tādēļ likumdevējam ir ļoti svarīgi ņemt to vērā, lai ierosinātie pasākumi pilnībā atbilstu regulējumam un ar tām varētu risināt iespējamās atšķirības.
14. Turklāt saistībā ar aizvien lielāku datu pārrobežas apmaiņas apjomu būs vajadzīga labāka attiecīgu valstu noteikumu koordinācija personas datu aizsardzības jomā. Šajā ziņā EDAU pauž gandarījumu par Regulas 883/2004 77. pantu. Tajā ir nepārprotami noteikts, ka personas datus, ko apstrādā atbilstīgi šai regulai, kā arī īstenošanas noteikumus nosūta saskaņā ar Kopienas noteikumiem par personas datu aizsardzību.
15. Regulas 883/2004 77. pantā ir doti norādījumi par piemērojamo datu aizsardzības tiesību aktu gadījumos, ja datus dažādu dalībvalstu kompetentās iestādes sūta citai: uz personas datu pārsūtīšanu no vienas dalībvalsts uz citu attiecas pirmās, nosūtītājas valsts tiesību akti. Turpretī uz jebkādu nosūtīšanu, ko veic saņēmēja dalībvalsts, kā arī uz saņemto datu glabāšanu, grozīšanu un iznīcināšanu attiecas saņēmēja dalībvalsts tiesību akti datu aizsardzības jomā. Minētais noteikums atbilst direktīvas 4. pantā paredzētajam noteikumam par piemērojamiem attiecīgās valsts tiesību aktiem.
16. Priekšlikumā atsauce uz Kopienas noteikumiem personas datu aizsardzības jomā ir izdarīta 3. apsvērumā, kā arī 3. panta 2. punktā. Tā kā 3. apsvērumā kopumā noteikts, ka ir jānodrošina attiecīgajām personām visas garantijas, kas paredzētas Kopienas noteikumos par personas datu aizsardzību, 3. panta 2. punktā konkrēti ir minētas tiesības katrai personai izmantot savus personas datus un likt, lai tajos izdara labojumus.

⁽¹⁾ Tā kā Regulas (EK) Nr. 45/2001 noteikumi atbilst Direktīvai 95/46/EK, uztveres vienkāršošanai šajā atzinumā izdarīs atsauces tikai uz atbilstīgiem minētās direktīvas pantiem, nevis uz iepriekš minētās regulas analogiem noteikumiem.

⁽²⁾ Piemēram, Regulas (EK) Nr. 883/2004 15. pants un šā priekšlikuma 18. pants attiecas uz reglamentēt palīgdarbinieku personas datu apmaiņu.

17. EDAU piekrīt, ka juridiskam instrumentam, ar ko īsteno personas datu paplašinātu apstrādi un nosūtīšanu, ir vajadzīgs skaidri un nepārprotami atsaukties uz piemērojamo datu aizsardzības sistēmu. Atbilstīgi tam viedoklim EDAU iesaka, lai vispārīga atsauce uz Kopienas noteikumiem par personas datu aizsardzību būtu ietverta ne tikai apsvērumos, bet arī pantos (piemēram, 3. pantā). Ar vispārīgo noteikumu pieļautu, ka ar citiem noteikumiem, piemēram, tādiem, kas pašlaik paredzēti 3. panta 2. punktā, var risināt konkrētākus jautājumus par datu aizsardzības principu konkrētu piemērošanu sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācijas sistēmā (skat. 36. — 38. punktu).

III. ATBILSTĪGU DATU AIZSARDZĪBAS PRINCIPU PIEMĒROŠANA

Apstrādes mērķa ierobežojums

18. Viens no datu aizsardzības likuma pamatprincipiem ir, ka personas datus apstrādā tikai, lai sasniegtu mērķi, kādam tie vākti, vai arī saderīgam mērķim (direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts). Priekšlikumā nav ietverti nekādi vispārīgi noteikumi par apstrādes mērķa ierobežojumu⁽¹⁾. Tomēr vispārīgā pieeja priekšlikumā ir tāda, ka personas datus, kas savākti vienam no sociālā nodrošinājuma mērķiem (pensija, invaliditātes pabalsts, bezdarbnieka pabalsts u.tml.), apstrādās un pārsūtīs citu dalībvalstu iestādēm, lai sasniegtu to pašu mērķi. Tādēļ priekšlikumā noteiktās apstrādes darbības attieksies tikai uz personas datiem, ko apstrādā tam pašam mērķim vai saderīgam mērķim. Tas attieksies arī uz personas datu apstrādi saistībā ar datu nosūtīšanu, lai piedzītu prasījumus vai nelikumīgi izmaksātus pabalstus (73. pants).
19. Tomēr citā situācijā, piemēram, sadarbojoties nodokļu iestādēm (14. apsvērumš), iespējams, dati par sociālo nodrošinājumu var būt vajadzīgi arī citiem mērķiem, kas nav saistīti ar sociālo nodrošinājumu. Tādā gadījumā apstrādes mērķa ierobežojumu principa neievērošanu varētu pamatot ar direktīvas 13. pantu, īpašos apstākļos un ar nosacījumu, ka tie ir vajadzīgi un pamatojas uz attiecīgas valsts vai Kopienas mēroga likumdošanas pasākumiem. Tajā sakarā likumdevējs varētu apsvērt, vai priekšlikumā izdarīt īpašu atsauci uz apstākļiem, kuros datus par sociālo nodrošinājumu var apstrādāt citam mērķim.
20. Ņemot to vērā, EDAU uzskata, ka priekšlikumā ir ievēroti galvenie datu aizsardzības noteikumi par apstrādes mērķu ierobežojumiem. Turklāt EDAU piemin, ka aizliegums izmantot personas datus mērķiem, kas nav saistīti ar sociālo nodrošinājumu, izriet no spēkā esošajiem tiesību aktiem datu aizsardzības jomā, kas pieļautu izņēmumus šajā vispārējā principā tikai īpašos un stingri noteiktos apstākļos.

Samērīgums datu apstrādē, kompetentās struktūras un glabāšanas periodi

21. Saskaņā ar datu apstrādes principiem personas datiem jābūt adekvātiem, attiecīgiem un ne pārmērīgā apjomā attiecībā uz nolūkiem, kādiem tie savākti un/vai tālāk apstrādāti (direktīvas 6. panta 1. punkta c) apakšpunkts). Saistībā ar sociālā nodrošinājuma sistēmām tas nozīmē, ka katrā situācijā nosūta tikai vajadzīgos un samērīgos datus.
22. Šis princips ir pareizi iestrādāts priekšlikuma 2. panta 1. punktā, kurā paredzēts pienākums dalībvalstu iestādēm apmainīties ar jebkādiem datiem, kas vajadzīgi, lai noteiktu apdrošināto personu tiesības un pienākumus. Šajā sakarā EDAU uzsver, ka novērtējums par vajadzīgajiem personas datiem var nedaudz atšķirties atkarībā no tā, sakarā ar kādu pabalstu tie ir nosūtīti. Piemēram, saistībā ar slimības pabalstiem ir vajadzīga citāda veida personas informācija nekā saistībā ar vecuma pensijām. Dalībvalstu nosūtītai informācijai nebūtu jābūt plašākai, nekā tas ir vajadzīgs konkrētajā gadījumā saistībā ar apdrošinātās personas tiesībām vai pienākumiem.

(¹) EESK atzinumā ir izcelts šis jautājums, un tajā pausta nožēla, ka nav noteikuma, ar ko "skaidri aizliedz datus izmantot jebkādiem citiem mērķiem, izņemot sociālo nodrošināšanu", kā Regulas (EEK) Nr. 1408/71 84. panta 5. punkta b) apakšpunktā. EESK Atzinums, 4.10.2. punkts.

23. Samērīguma princips būtu jāpiemēro arī attiecībā uz vairākām kompetentajām iestādēm, kam ir piekļuve datiem, kā arī noteikumiem par personas datu glabāšanu un tās ilgumu. Tikai atbilstīgām iestādēm jābūt tiesībām piekļūt datiem saistībā ar sociālo nodrošinājumu, un šie dati tādā veidā, kas ļauj identificēt datu subjektu, jāglabā ne ilgāk, nekā tas ir vajadzīgs mērķim, kuram tos apstrādā (direktīvas 6. panta 1. punkta e) apakšpunkts).
24. Attiecībā uz to iestāžu skaitu, kam ir tiesības piekļūt apdrošināto personu persona datiem, priekšlikuma 83. pantā paredzēts, ka izveidos publisku datu bāzi, kurā uzskaitīs atbilstīgas katras dalībvalsts struktūras. Būtu arī jāpiemin, ka priekšlikumā ir atstāta iespēja dalībvalstīm lemt, vai personas datus pārsūta ar centrālā piekļuves punkta starpniecību dalībvalstī vai tieši no atbilstīgās iestādes (2. panta 3. punkts). Turklāt katrā dalībvalstī varētu būt vairākas izraudzītas struktūras, dažas no kurām varētu darboties reģionālā līmenī.
25. Attiecībā uz personas datu glabāšanas laiku EDAU piemin, ka saistībā ar sociālo nodrošinājumu samērīguma pārbaudes rezultāti var būtu ļoti atšķirīgi atkarībā no attiecīgās sociālā nodrošinājuma jomas. Piemēram, personas dati apstrādei saistībā ar slimības pabalstiem parasti būs vajadzīgi īsākam laikposmam nekā saistībā ar pensijām, jo pensijas parasti izmaksā ilgākā laika posmā. Personas datu glabāšanas termiņš būtu atkarīgs arī no tā, kāda struktūra tos apstrādā. Piemēram, ja tos apstrādā ar centrālā piekļuves punkta starpniecību, tas nozīmētu, ka personas datus dzēstu uzreiz pēc tam, kad tie ir nosūtīti tālāk kompetentajai iestādei. Jebkādā gadījumā būtu jābūt skaidrībai par to, ka personas dati ir jādzēš vai jāpadara anonīmi uzreiz pēc tam, kad tie vairs nav vajadzīgi mērķim, kādam tie ir iegūti vai apstrādāti.
26. Ņemot vērā šos apsvērumus, EDAU uzsver, ka šādā sarežģītā sistēmā, kurā personas datus apstrādā un nosūta tālāk struktūru asimetriskā tīklā, būtu jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai nodrošināt, ka personas datus apstrādā kompetentas iestādes samērīgā laikposmā un ka izvairās no datubāzu dublēšanās. EDAU uzskata, ka 83. pantā paredzētajā datubāze palīdzēs nodrošināt, lai katrā konkrētā gadījumā nosūtītu tikai vajadzīgos personas datus atbilstīgām iestādēm Tomēr priekšlikumā varētu ietvert papildus skaidrojumu par datu nosūtīšanas un glabāšanas praktiskajiem aspektiem, kā Komisija ir darījusi citos priekšlikumos⁽¹⁾. Šajā sakarā EDAU uzskata, ka glabāšanas periodu zināma saskaņošana ne vien aizsargātu pilsoņu tiesības uz personas datu aizsardzību, bet arī uzlabotu koordinācijas efektivitāti starp dažādu valstu iestādēm.

Personas datu apstrādes tiesiskais pamats

27. Priekšlikumā ir paredzēti dažādi mehānismi, saskaņā ar ko apdrošināto personu personas datus nosūta starp dažādu dalībvalstu kompetentajām iestādēm. Apmaiņu ar personas datiem var iedalīt divās plašās kategorijās: apmaiņa, kas veikta pēc attiecīgās personas lūguma; kā arī datu apmaiņa, ko veic *ex officio*, parasti starp trešām personām (kompetentām iestādēm, darba devējiem) un bez attiecīgas personas īpaša lūguma. Daudzos gadījumos attiecīgas struktūras apstrādās un nosūtīs konfidenciālus datus, jo īpaši saistībā ar veselības stāvokli.
28. Visām šīm apstrādes darbībām ir jāatbilst direktīvā paredzētajiem nosacījumiem personas datu apstrādei. Kompetentās valsts struktūras un darba devēji var apstrādāt personas datus, tikai pamatojoties uz attiecīgas personas piekrišanu vai uz citu likumīgu tiesisko pamatu, piemēram, juridisku saistību izpildi vai uzdevuma izpildīšanu, kas tai ir uzticēts sabiedrības interesēs, vai pildot oficiālas pilnvaras (direktīvas 7. panta a), c) un e) apakšpunkts). Stingrākus nosacījumus piemēro konfidenciāliem datiem, piemēram, datiem, kas atklāj rasi vai etnisko izcelsmi, politiskos uzskatus, reliģisko vai filosofisko pārliecību, piederību arod biedrībām, kā arī datus, kas attiecas uz veselību vai seksuālo dzīvi (direktīvas 8. pants).

⁽¹⁾ Nesenu piemēru tādiem noteikumiem var atrast Komisijas priekšlikumā Padomes regulai par piekritību, piemērojamo likumu, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (COM (2005) 649 galīgā redakcija). Jo īpaši šā priekšlikuma 46. pantā ir noteikts pienākums centrālām valsts iestādēm informāciju, ko tās saņēmušas no citu dalībvalstu iestādēm, dzēst uzreiz pēc tam, kad tās no nosūtītāja kompetentai valsts iestādei. Turklāt 3. punktā ir noteikts nepārprotams aizliegums glabāt informāciju, kas nosūtīta saistībā ar regulu, ilgāk par laikposmu, kas ir vajadzīgs saistībā ar nosūtīšanas mērķi un jebkurā gadījumā ne ilgāk par vienu gadu. Skat. arī EDAU priekšlikumu par šo priekšlikumu OV C 242, 7.10.2006., 45. — 49. punkts.

29. Ņemot to vērā, EDAU uzsver, ka var uzskatīt, ka priekšlikuma noteikumos ir paredzētas juridiskas saistības saskaņā ar direktīvas 7. panta c) punktu apstrādāt un nosūtīt datus saistībā ar sociālo nodrošinājumu, ciktāl šīs saistības ir specifiskas. Tādēļ gadījumos, kādos priekšlikumā ir paredzētas skaidras saistības par personas datu apstrādi, kompetentās valsts iestādes, veicot apstrādes darbības, varētu atsaukties uz direktīvas 7. panta c) punktu. Gluži pretēji, ja šīs juridiskās saistības nav tieši paredzētas priekšlikumā, personas datu apstrāde notiek, vai nu pamatojoties uz attiecīgas valsts (nesaskaņotām) konkrētām juridiskām saistībām vai uz cita tiesiskā pamata.
30. Direktīvas 7. panta e) punktā ir ļauta personas datu apstrāde, ja tā ir vajadzīga sabiedrības interesēs realizējama uzdevuma izpildei vai personas datu apstrādātājam vai trešajai personai, kurai dati tiek atklāti, piešķirto oficiālo pilnvaru realizācijai. Tas varētu būt gadījumā, atbilstīgi struktūrai apstrādājot datus, pamatojoties uz saviem uzdevumiem vai oficiālām pilnvarām, kas izriet no vispārīgiem — valsts vai Kopienas — juridiskiem noteikumiem, nevis no īpašām juridiskām saistībām. Šajā gadījumā piemēro tiesības iebilst saskaņā ar direktīvas 14. panta a) punktu.
31. Piekrišanas izmantošanai par tiesisko pamatu saskaņā ar direktīvas 7. panta a) punktu ir ierobežotāka piemērošanas joma attiecībā uz personas datu apstrādi publiskās iestādēs vai saistībā ar nodarbinātības attiecībām, jo var uzskatīt, ka piekrišana ir labprātīga atbilstīgi direktīvas 2. panta h) punktam, tikai tad, ja attiecīgajai personai ir reāla alternatīva.
32. Saistībā ar konfidencialu datu apstrādi (direktīvas 8. pants) piemēro apsvērumus, kas līdzīgi tiem, kas izdarīti iepriekšējās atkāpēs. EDAU uzskata, ka saistības, kas izriet no nodarbinātības tiesībām (direktīvas 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts), papildu izņēmumiem (8. panta 4. punkts) vai piekrišanu (8. panta 2. punkta a) apakšpunkts). Šādā gadījumā varētu būt vajadzīgi papildu aizsardzības pasākumi, piemēram tehniski nodalīšanas līdzekļi.
33. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, EDAU uzsver, ka jo skaidrāk šajā priekšlikumā būs paredzētas īpašas juridiskas saistības kompetentajām struktūrām un darba devējiem saistībā ar personas datu apstrādi, jo efektīvāka būs tā īstenošana dalībvalstīs attiecībā uz atbilstību attiecīgas valsts datu aizsardzības noteikumiem, kas izriet no direktīvas. Tādēļ EDAU, neiedziļinoties dažādos priekšlikumā paredzētajos mehānismos, iesaka ES likumdevējam nodrošināt to, lai ikkatra ierosinātā mehānisma pamatā personas datu apstrādei un nosūtīšanai būtu skaidri paredzētas īpašas juridiskas saistības, kas tieši izklāstītas priekšlikumā, vai citādi likumīgi pamati datu apstrādei atbilstīgi direktīvas 7. vai 8. pantam.

Informācija apdrošinātajām personām

34. Ir būtiski atbilstīgi informēt datu subjektus par viņu personas datu apstrādi un par to tiesībām, kā paredzēts Direktīvas 95/46 IV iedaļā. Informēšana ir jo svarīgāka, ja personas datus apstrādā vairākas iestādes dažādās dalībvalstīs un tādēļ datu subjekti var zaudēt pārskatu par to, kurš apstrādā to personas datus, kādiem mērķiem, un kā datu subjekti var īstenot savas tiesības.
35. Saistībā ar šo jautājumu EDAU stingri atbalsta aktīvu pieeju: datu subjektiem savlaicīgi sniedz pilnīgu informāciju, lai darītu zināmu gan iegūtās informācijas izmantošanu, gan to tiesības. Šajā ziņā EDAU ne vien apstiprina EESK aicinājumu ⁽¹⁾ uzlabot visu regulas potenciālo lietotāju informētību, bet arī aicina likumdevēju priekšlikumā izdarīt nepārprotamu atsauci uz vajadzību sniegt attiecīgajām personām specifisku un piemērotu informāciju par to personas datu apstrādi. To varētu darīt, grozot 19. pantu (*Apdrošināto personu informēšana*), lai nodrošinātu, ka apdrošinātajām personām sniedz vajadzīgo informāciju.

⁽¹⁾ EESK Atzinums, 1.11. punkts.

Datu subjektu tiesības

36. Datu subjektu tiesības ir jo īpaši svarīgas saistībā ar sociālā nodrošinājuma sistēmām, jo tās ļauj attiecīgajām personām saglabāt kontroli pār saviem (konfidencialajiem datiem), nodrošināt to precizitāti un pārbaudīt informāciju, uz kuras pamata pieņem svarīgus lēmumus un piešķir pabalstus. Tas jo īpaši būtiski pārrobežu kontekstā, kuros kļūdas iespēja, nosūtot datus, varētu būt augstāka, ņemot vērā vajadzību informāciju tulkot. Būtu arī jāpiemin, ka informācijas labāka precizitāte, kas izriet no datu subjektu tiesību īstenošanas, ir izdevīga ne tikai attiecīgajām personām, bet arī atbilstīgajām sociālā nodrošinājuma struktūrām.
37. EDAU pauž atzīnību par priekšlikuma 3. panta 2. punktu, kurā noteikts, ka dalībvalstis garantē attiecīgajām personām tiesības piekļūt personas datiem un tos precizēt, ņemot vērā Kopienas noteikumus attiecībā uz personas datu aizsardzību. Tomēr EDAU ierosina papildināt šo noteikumu ar plašāku atsauci uz visām datu subjektu tiesībām, tostarp uz tiesībām iebilst (direktīvas 95/46 14. pants) un drošības pasākumiem attiecībā uz automatizētiem individuāliem lēmumiem (direktīvas 95/46 14. pants).
38. EDAU iesaka arī priekšlikumā pienācīgi ņemt vērā vajadzību atvieglot datu subjektu tiesību efektīvu īstenošanu pārrobežu kontekstā. Iesaistītajām personām būs jāīsteno savas tiesības situācijā, kad viņu personas datus nosūta no divu vai vairāku valstu dažādām iestādēm. Tādēļ būtu vēlams, lai šādos gadījumos datu subjektu tiesības īstenotu arī tieši ar tās atbilstīgās iestādes starpniecību, kas saņem personas datus no citām dalībvalstīm. Tas nozīmētu, ka kompetento iestādi, kas tieši kontaktē ar apdrošināto personu, aicinātu rīkoties kā vienas pieturas aģentūrai ne tikai attiecībā uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem, bet arī attiecībā uz visiem personas datiem, ko apstrādā saistībā ar šiem pabalstiem. Tādējādi apdrošinātā persona varētu īstenot savas datu subjektu tiesības ar kompetentās iestādes starpniecību neatkarīgi no datu izcelsmes. Tādēļ EDAU aicina likumdevēju izskatīt šo iespēju, arī ņemto vērā piemērus, kas jau ir doti Komisijas priekšlikumos ⁽¹⁾).

Drošības pasākumi

39. Datu apstrādes drošība priekšlikumā ir īpaši aktuāla saistībā ar arvien plašāku elektronisku rīku izmantošanu dažādu dalībvalstu valsts pārvaldē. Turklāt pārsvarā gadījumu nosūta konfidencialus datus, un, kā arī norādījis EESK, tādēļ ir jo svarīgāk "nodrošināt, lai šie dati būtu piemēroti aizsargāti un nevarētu nokļūt nepareizās rokās" ⁽²⁾.
40. Šajā ziņā EDAU pauž atzīnību par priekšlikuma 4. pantu, kurā paredzēts, ka datu nosūtīšana starp atbilstīgām iestādēm "notiek elektroniski kopējā drošā sistēmā, kas spēj garantēt datu konfidencialitāti un to apmaiņas aizsardzību". Tomēr EDAU uzsver, ka "kopējā drošā sistēmā", kas jānosaka sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanas administratīvajai komisijai ⁽³⁾, būtu pienācīgi jāņem vērā IDABC programmas ⁽⁴⁾ (Eiropas elektroniskās pārvaldības pakalpojumu savietojamības nodrošināšana publiskās pārvaldes iestādēm, uzņēmumiem un iedzīvotājiem) izdarītie ieteikumi saistībā ar Kopienas datu aizsardzības noteikumiem, un jo īpaši tos ieteikumus, kas attiecas uz datu apstrādes drošību (direktīvas 17. pants). No šā viedokļa EDAU arī ieteic administratīvās komisijas atbilstīgā darbā pienācīgi iesaistīt ekspertus konsultantus datu aizsardzības un drošības jomā.

⁽¹⁾ Nesenu piemēru var atrast Komisijas priekšlikumā Padomes pamatlēmumam par tādas informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm, kas iegūta no sodāmības reģistra (COM (2005) 690 galīgā redakcija). Priekšlikuma 6. pants ļauj datu subjektam īstenot piekļuves tiesības saviem personas datiem ne tikai vērsoties pie iestādes, kas kontrolē datus, bet arī pie tās iestādes, kas atrodas viņa dzīves vietā. Citus piemērus var atrast Šengenas Informācijas sistēmā.

⁽²⁾ EESK Atzinums, 4.10. punkts.

⁽³⁾ Noteikta Regulas (EK) Nr. 883/2004 71. pantā. Priekšlikuma 4. pantā noteikts, ka šī administratīvā komisija nosaka datu apmaiņas formātu un metodiku.

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/idabc/en/home>

IV. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

41. EDAU pauž gandarījumu par šo priekšlikumu tiktāl, cik tas tiecas atbalstīt iedzīvotāju brīvu pārvietošanos un uzlabot ES pilsoņu, kas pārvietojas Savienībā, dzīves standartu un nodarbinātības apstākļus. Sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācija nebūtu iespējama bez personas datu dažādu kategoriju apstrādes un nosūtīšanas, kas daudzos gadījumos ir konfidenciāli.
42. Tomēr ir būtiski arī tas, lai šī intensīvāka personas datu apmaiņa starp dalībvalstu pārvaldēm, uzlabojot priekšnosacījumus cilvēku brīvai kustībai, arī nodrošinātu personas datu augsta līmeņa aizsardzību, garantējot vienas no ES pamattiesībām.
43. Priekšlikuma pamatā ir saskaņota datu aizsardzības sistēma, kas paredzēta Kopienas noteikumos personas datu aizsardzības jomā, un no īpaši ar Direktīvu 95/46/EK un attiecīgu valstu īstenošanas tiesību aktiem. EDAU ir gandarīts par to, ka uz šīs datu aizsardzības sistēmas piemērošanu ir izdarītas atsauces gan Pamatregulā 883/2004, gan priekšlikumā. Tomēr būtu sīkāk un nepārprotami jārisina konkrēti jautājumi saistībā ar datu aizsardzības principiem saistībā ar sociālā nodrošinājuma sistēmu koordināciju.
44. Attiecībā uz *apstrādes mērķa ierobežojuma principu* EDAU uzskata, ka priekšlikumā ir ievēroti galvenie datu aizsardzības noteikumi par apstrādes mērķu ierobežojumiem. Turklāt EDAU konstatē, ka aizliegums izmantot personas datus mērķiem, kas nav saistīti ar sociālo nodrošinājumu nav paredzēts priekšlikumā, tomēr tas izriet no spēkā esošajiem tiesību aktiem datu aizsardzības jomā, kas pieļautu izņēmumus šajā vispārējā principā tikai īpašos un stingri noteiktos apstākļos. Šajā sakarā likumdevējs varētu apsvērt, vai izdarīt priekšlikumā īpašu atsauci uz apstākļiem, kuros datus saistībā ar sociālo nodrošinājumu var apstrādāt citam mērķim.
45. Attiecībā uz *apstrādājamo datu, kompetento iestāžu un glabāšanas laikposmu samērīgumu* EDAU uzsver, ka šādā sarežģītā sistēmā, kurā personas datus apstrādā un nosūta tālāk struktūru asimetriskā tīklā, būtu jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai nodrošināt, ka personas datus apstrādā kompetentas iestādes samērīgā laikposmā un ka izvairās no datubāzu dublēšanās. Šajā sakarā priekšlikumā varētu ietvert sīkākus paskaidrojumus par datu nosūtīšanas un glabāšanas praktiskajiem aspektiem.
46. Attiecībā uz *personas datu apstrādes tiesisko pamatu* EDAU, neiedziļinoties dažādos priekšlikumā paredzētos mehānismos, iesaka ES likumdevējam nodrošināt to, lai ikkatra ierosinātā mehānisma pamatā personas datu apstrādei un nosūtīšanai būtu skaidri paredzētas īpašas juridiskas saistības, kas tieši izklāstītas priekšlikumā, vai citādi likumīgi pamati datu apstrādei atbilstīgi direktīvas 7. vai 8. pantam.
47. Attiecībā uz *apdrošināto personu informēšanu* EDAU ieteic priekšlikumā ietvert nepārprotamu atsauci uz vajadzību sniegt attiecīgajām personām konkrētu un piemērotu informāciju par to personālo datu apstrādi.
48. Attiecībā uz *datu subjektu tiesībām* EDAU pauž atzīnību par priekšlikuma 3. panta 2. pantu un ierosina papildināt šo noteikumu ar vispārīgāku atsauci uz visu datu subjektu tiesībām, tostarp uz tiesībām iebilst un drošības pasākumiem saistībā ar automatizētiem individuāliem lēmumiem. EDAU arī aicina likumdevēju atvieglot datu subjektu tiesību efektīvu īstenošanu pārrobežu kontekstā, nosakot, ka tai kompetentajai iestādei, kas tieši kontaktē ar apdrošināto personu, būtu jārikojas kā vienas pieturas aģentūrai ne tikai attiecībā uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem, bet arī attiecībā uz visiem personas datiem, ko apstrādā saistībā ar šiem pabalstiem.

49. Attiecībā uz *drošības pasākumiem* EDAU ieteic, lai priekšlikuma 4. pantā paredzētajā “kopējā drošā sistēmā” datu pārraidei pienācīgi ņemtu vērā atbilstīgus ieteikumus par datu aizsardzību un datu apstrādes drošību. Šajā sakarā kompetentās administratīvās komisijas darbā būtu pienācīgi jāiesaista augsti kvalificēti konsultanti datu aizsardzības un drošības jomā.

Briselē, 2007. gada 6. martā

Peter HUSTINX

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs
